

ΜΥΤΑΞΥ ΘΥΓΑΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟΥ Κ. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΗΡΩΟΣ ΤΗΣ ΑΛΑΜΑΝΑΣ

(Άγνωστες πληροφορίες για τον Άθωνο Διάκον)

ΣΤ'. ΤΟ προηγούμενο φύλλο είδαμε σε ποιά κατάσταση βρισκότουσαν τα θρηνικά διωκόμενα της Στερεάς, της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας. Από τη μεριά ήσαν οι κ λ ε φ τ ε ς, που οργανωμένοι σε συμμορίες κυβερνούσαν άπ' τα βουνά τους κ' από την άλλη οι ά ρ υ α τ ω λ ο ι, που προσπαθούσαν να κρατήσουν την τάξη. 'Αλλ' ή συχνές αλλαγές, που συνέβαιναν στα άματωλικά είχαν εκτρέψει σ' όλες τις άποικιοκρατούμενες επαρχίες μι ά νναρχία, μι γενική παραλυσία κ'...

ιδίως στην βλαχόνη και πάνω στα βουνά. Μόνο μέσα στις μεγάλες πόλεις και στους οργανωμένους πληθύνους ήταν κανείς εξασφαλισμένος. Σ' όλα τ' άλλα μέρη κυριαρχούσαν οι κλέφτες, που καθώς είδαμε, είχαν φτάσει στο σημείο να φορολογούν το λαό και, πολλές φορές, να διαζύουν κατά τά δικά τους ήθη. Μόνο με τη συγκατάθεση των κλεφτών μπορούσε κανείς να κυκλοφορήσει ελεύθερος στις περιοχές τους. 'Η γεωργία, ή κτηνοτροφία, και γενικώς όλες ή σχετικές έργασίες, είχαν εγκαταλειφθεί ή γινόντουσαν με την άνοχη ή και την προστασία των συμμοριών.

Από την κατάσταση βγήκε ο ΑΛΗΣ, όταν διορίστηκε πιαστής στα Γιάννενα, τ' 1787, και συγχρόνως γενικός Κλεισιουράρχης της Ρούμελης. Συγκριτικώς κ' αυταρχικός καθώς ήταν, επέχειρησε να επιβάλει κάποια τάξη στις άναρχοιμένες εκείνες επαρχίες που ποτέ δεν γνώρισαν κύριο. Και κατ' αρχάς μιν δείχτηκε άνεγκικός και συνδυαστικώς προς τους κλέφτες. Ποίν άρχισε την άπειλητή και εκκληρή καταδίωξη εναντίον τους, εξέδωσε τη γνωστή διαταγή διά της οποίας προσκαλούσε όλους τους μεγάλους κλέφτες κ' άποικιοκράτες να πάνε να ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΟΥΝ, κ' ύστερα ν' αναλάβουν ύπηρεσία κοντά του.

Οι περισσότεροι από αυτούς υπέκυψαν και πήγαν στο Γιάννενα, όπου ή κατατάχθηκαν στην ιδιαιτέρη σωματωφιακή του 'Αλή ή ανέλαβαν και πάλι τα παλιά τους άματωλικά. Οι άλλοι όμως διαπιστώντες, δεν ήθελούσαν κ' έξακολούθησαν το ληστεικό βίο τους, εν τώ μέσθ άπειρον κινδύνων. Για τούτο και το δημοτικό τραγούδι με άγνοια άναφέρει τη διαταγή εκείνη του 'Αλή που εξεδόθη άργότερα και που οφθαλμικώς έσήμασε τη ΔΙΑΛΥΣΗ της κλεφτοκρατίας. "Όλα τα παλιά λημέρια άναστατώθηκαν τότε κ' ο Όλυμπος, ο Κισσάβος, τ' Χάσια κ' ο γέρω Πίνδος συνταράχθηκαν. 'Η διαταγή του 'Αλή ήταν φοβερή:

Τούτο το καλοκαίρι και την άνοιξη άπορα χαρτιά μ'ς ήθσαν, μάθρα γράμματα "Όσοι κ' άν ελθετε κλέφτες στα βουνά, όλοι να κατεβήτε από τον Όλυμπο, να προσκυνάτε όλοι τον 'Αλή πασά.

'Η διαταγή αυτή βγήκε τ' 1787, αλλά για πολλούς λόγους ή καταδίωξη εκείνων που δεν προσκίνησαν άρχισε τ' 1801. Και πρώτο-πρώτο δέχτηκε την επίθεση άπ' τα στρατεύματα του 'Αλή τ' ΣΟΥΛΙ, "Όσο κ' άν θέλουσε να εξάρουμε τα θανασιτά κατορθώματα των Σουλιωτών Έλλήνων, όμως δεν μπορούσε να μιν παραδεχθούμε πως τ' Σούλι. ΩΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ, αποτέλεσε τον καρπό εκείνου μι άθροισμένη και πολιμική ληστρική συμμορία, που τρομοκρατούσε, φορολόγισε και δικάζε άπέραντες περιοχές. Ουσιαστικώς δηλαδή ύπήρχε ΕΝΑ ΙΜΠΡΥΘΜΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΤΙΜΑΡΙΟ, « κ ρ α τ ο ς ε ν ν ρ α τ ε » μέσα στην 'Οθωμανική αυτοκρατορία. "Όπως ήταν έπίσημοι λοιπόν, ο 'Αλής που στην περιοχή του όποιον βρισκόταν και τ' Σούλι και που ζητούσε την κατανίκη της άναρχίας, εναντίον αυτού έστράφη κατ' αρχάς. Και τ' Σούλι, ύστερα από τρεις άβάνατες πολιορκίες υπέκυψε. Και όμως, παρ' όλη τη φθορά, πούθηκε ο 'Αλής και παρ' όλες τις δαπάνες στις όποιες υπεβλήθη εξ αιτίας των Σουλιωτών, τελειωτικά δείχτηκε σ' αυτούς επιεικής. Πολλές οικογένειες, που προσκύνουν, τις έγκατέστρεψε σε διάφορα μέρη και μοίρασε σ' αυτές γαίες προς καλλιέργεια. Επίσης πολλοί όνομαστοί πολεμιστά του Σουλίου ανέλαβαν ύπηρεσία στη σωματωφιακή του ή διορίστηκαν άρματωλοί, όπως ο Λάμπρος Σουλιωτής, στον όποιον κατέρρευε κ' ο Διάκος, καθώς θα δούμε πιο κάτω, όταν έγκατέλειψε τη συμμορία του Σκαλιωτόδμου.

'Υστερα από τ' Σούλι ο 'Αλής έστράφη εναντίον άλλων κλεφτών ή κ' δόλοληθρον ληστοκρατούμενων περιοχών, όπως ήσαν τ' Αργα-

φα, όπου δρούσαν οι Κατσαντωνιοί, ο Όλυμπος, όπου βασιλεύαν οι Λαζαίοι και οι Βλαχάβοι, ή τέλος ο Παρνασσός, όπου βρισκόταν και ο Διάκος υπό διάφορες συμμορίες. 'Η καταδίωξη αυτή κράτησε μι ά δολόληρη δουδεκαετία, με σύστημα και φανατισμό, ως που τέλος ο 'Αλής κατόρθωσε να επιβάλει παντού την τάξη, σε τέτοιο σημείο, ώστε ο Βόρων και πολλοί άλλοι να γυρίσουν: « πως πολυ άσφαλέστερα περιηγήτο κανείς τις επαρχίες του 'Αλή, παρά τ' κέντρα του Δουδίνου ». 'Ο γέρω Βλαχάβος πιαστής κ' άναστωλίστης στα Γιάννενα. Οι Λαζαίοι εξοντώθηκαν όλοι στα 1807. 'Ο πατά Θύμιος υπέκυψε τ' 1810 και οι Κατσαντωνιοί, μετά πολλές φωνικές συμπλοκές, έπροδόθηκαν και έσημωκαθήσαν κ' αυτοί στα Γιάννενα στα 1808. Μεταξύ των οπαδών του Κατσαντωνίου, συγκαταλέγονταν και ο Διάκος, ο όποιος κατόρθωσε να διαφύγει. Για τούτο και καταδιώχτηκε από τον 'Αλή, που είχε ενσταθεί να εξοντώσει όλους τους οπαδούς του Κατσαντωνίου, εκδοκόμενος τ' όνομο του Βελή Γκίζα, που άγατούσε σαν παιδί του. 'Υστερα ο Διάκος είχε κ' άλλες δυσκολίες με τη τορκική δικαιοσύνη, αφού δεν είχε προσκυνήσει, όπως τόσο άλλοι κλέφτες, κ' αφού άκόμη δεν είχε όψει λόγο για πολλά νεανικά του πατατώματα.

'Ετσι ο Διάκος καταδιωκόμενος παντού, κατέφυγε στο Λάμπρο Σουλιώτη, όπως συνέει από την όρχη του 'Αλή, που κ α ν η μ ο ν ε κ ω β α τ α τ ο ς κ λ ε κ ζ ο κ η τ ι κ ω τ α τ ο ς » δεν έννοωσε να συγχωρήσει κανένα από τους ζώντας φονείς του Βελή Γκίζα. 'Ενόμιζε πως ο Λάμπρος, κ λ ε τ α τ ο ς του 'Αλή, θα κατόρθωνε να τον κυνήγη ή να μιαιλώνη την αήνη του φοβερού βεζήρη. Είπαρχος ή διοργαμία του «ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΕΦΟΡΟΥ» γίνεαι και στο σημείο αυτό άρχετο φόνι πάνω στην ύπόθεσι αυτή, που κανείς προηγουμένος δεν έβλεπε.

«Συζήσεις ο Διάκος μετά του Σκαλιωτόδμου επί πέντε έτη, συνελάχη κατόπιν μετά του Λάμπρου Σουλιωτών, όπως παρηγόρη τον άλλους, ώμολόγησε και ούτος ύποταγήν και πίστιν και κατέστη άρχηγος κατά την επαρχίον Σκαλιώνων. Μαθών δε ο 'Αλής, όπως ην μνημονοκωτατος, ότι ο Διάκος περιστρέφεται ήδη μετά του Λάμπρου επιστέλλει μυστικώς και απαιτεί την κεφαλήν του Διάκου παρ' αυτού. 'Ο δέ φύσει άγαθής και σεβόμενος τας άρετάς του άνδρος, δεν έτόλμησε να καταπαρή τοιοϋτον άπάνθρωπον και άνόσιον πρόσταγμα, άλλ' άναγγείλας προς αυτόν ταϋτα, συνεξούλευσεν άμα να καταφύγη προς τον 'Οδυσσεύ, άρχηγόν τότε κατά την Λεσβαδίαν. Απών λοιπόν την ειλικρινή και σωτήριοι συνουσίην τεύτην ο Διάκος άπήλθε πάραυτα προς τον 'Οδυσσεύ...»

Πόσα μνημεία δεν διακίει ή άπλη αυτή άφήρησι της πωλιότερης διοργαμίας του Διάκου! Πόσα γασίατα δεν συμπληρώνει από την γεμάτη τορκικιές και περιπέτειες ζωή του; 'Ο Βαλαωρίτης κ' οι άλλοι διοργαμί ισχυρίζονται, πως ο Θανάσης: «Μιουόμενος τ'ο παροδείγμα των διασημοτέρων της Ελλάδος πολεμιστών μετέβη εις 'Ιωάννινα και μέχρι τού έτους 1816 διηρέτησεν εν τώ λόχφ των σωματωφυλάκων του Τελενλή. 'Εν 'Ιωαννίνοις συσχετίσθη ο Διάκος μετά της ήρακλειού εκείνης γενεάς, ήτις έπίσκοπον να εκδικήση τ'ο αίμα των προγόνων. 'Εκει ύποπτεύσας (διατί;) αυτόν ο 'Αλής, δ εκ συστήματος επιδιώκων την άμαύρωσιν των χαρακτήρων και την βεβήλωσιν πάσης παθραίας, έδοκεν εντολήν προς τον 'Οδυσσεύ και τον δολοφονήση. 'Αλλ' ο υίος του 'Ανδρόντσου άναδεχθείς πάσαν παρ' τώ σαταρήν εϋθύνην, ούτε την διαταγήν έξετέλεσε, ούτε ποτε ώμολόγησε προς τον Διάκον την φιλικήν ύπηρεσίαν. Κατά τ' 1816 διορισθείς ο 'Οδυσσεύς άρματωλός Λεσβαδίας παρέλαβεν αυτόν ως πρωτοπαλληκαρον εξ 'Ιωαννίνων...»

Κάθε λέξις από τη διήγησι αυτή του Βαλαωρίτη είναι άποτόμια της φαντασίας του: 'Ο Διάκος ποτέ δεν πήγε στα Γιάννενα, ούτε ηγήρησε στην σωματωφιακή του 'Αλή. 'Ο Θανάσης μέχρι τ' 1820, που διορίστηκε άρματωλός της Λεσβαδίας, ύπήρχε από τους λίγους κλέφτες που δεν προσκίνησαν τον 'Αλή. 'Ο Πρωσεβίλ, που γνώρισε όλους τους Έλληνας δολοφονήτες της Αύλης του Βεζήρη, άναμφέδωλος θ' άνέφερε και τ'ο Διάκο, ενώ άργηγουμένος τ'ο θάνατο του σχεδόν τον άγνοει. 'Υστερα ο Θανάσης, ποτέ δεν έα τοίκοισε να πατήρη στα Γιάννενα, μι κ' είχε προγραφεί, ως οπαδός του Κατσαντωνίου ως κ' ένας από τους φονείς του Βελή Γκίζα. Καθώς μάλιστα θα άποδείξουμε στο έρχόμενο φύλλο, ο Θανάσης ύπήρχεν ένας από τους φανατικότερους έχθρους του πασά εκείνου κ' αυτός είνε κ' ο ΚΥΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ, που διορίστηκε άρματωλός της Λεσβαδίας.

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

'Αρματωλός των 'Αργάφων